

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה" ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, ז' אדר ב תשע"א

מסכת מנחות ד' - י'

גליון מס' 616

השבוע בגליון

- ◆ ספיא דאורייתא לחומרא, מן התורה או מדרבנן
- ◆ מדוע אתרוג מורכב פסול
- ◆ אתרוג מורכב, כמוהו כאתרוג "חסר"
- ◆ סימנים לזיהוי אתרוג מורכב
- ◆ אכילת קרבנות בקדש הקדשים!

- ◆ זיהוי ה"מור" וכשרותו
- ◆ המור הופק מדם חיה ושמה "מוסק"
- ◆ מדוע אין מזכירים את מנחת העומר בתפילת המוסף
- ◆ חג העומר - יש דבר כזה
- ◆ אדם שמסתפק אם נטל לולב, חייב ליטול פעם נוספת?

דבר העורך

גדול הדור מבקר חולים

תורתנו תורת חיים היא. כל אורח חייו של היהודי, הנהגותיו עם זולתו ועם בוראו, מקשה אחת הם, המשלימים את תפקידינו בעולם הזה. **הגאון** רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, ידוע היה בכח תורתו, ובכד בכד בהתחשבותו הנדירה ברגישותם של בני אדם באשר הם. דמותו מהווה כמגדל אור המתווה לנו את הדרך בה נלך. על טיב יחסיו של הגאון זצ"ל עם הסובבים אותו, נוכל ללמוד מהמעשה שלפנינו: היה זה בערב שבת. ירושלים עיר הקודש מירקה את פניה לקראת שבת המלכה. פה ושם נראו יהודים נחפזים למשימות אחרונות בטרם תרד המנוחה אל העולם. החנויות נעולות היו על מסגר ובריה זה מכבר, ובשכונותיה הוותיקות של ירושלים עמלו עקרות הבית המסורות לסלסל את פיותן ילדיהן שזה עתה חזרו מהמקווה.

בה בשעה, על מיטת ברזל, עליה היה פרוס סדין צחור עם סמלו של בית החולים שערי צדק, שכב אחד מיקירי ירושלים שחלה. מטבע הדברים, שגרת בית החולים אינה מופרת לעולם. זה יוצא וזה בא, והרופאים והאחיות סובבים בין החדרים בחלוקים מעומלנים. ריח ה"צ'ולנט", המתבשל לו אי שם במטבח, אינו אופף את חדרי החולים, ולא זו בלבד שהם נאלצים להתנתק מבייתם ולשהות במקום זה, אף אין הם חשים את ניחוחה של שבת המלכה הפורסת את כנפיה על היקום.

החולה שינה את תנוחתו על המיטה, ומזוית עינו חש בהתרחשות כלשהי בפתח החדר, שם עמד הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל, בקפוטת מבריקה ובשטריימל של שבת על ראשו, והחל לפסוע לעבר ידיו המאושפז בבית החולים. ידוע הוא רבי שלמה

דף ה/א ו/א ממשקה ישראל מן המותר לישראל

זיהוי ה"מור" וכשרותו

במאמר הקודם עסקנו בהרחבה בכלל "ממשקה ישראל - מן המותר לישראל", אשר לפיו ניתן להקריב על גבי המזבח אך ורק קרבנות שהמקריב רשאי לאוכלם, אך אין להקריב מאכלים שפסולים לאכילת ישראל.

פסול זה, "ממשקה ישראל - מן המותר לישראל", עורר מחלוקת גדולה אודות זיהוי של ה"מור", המופיע בין סממני שמן המשחה וסממני הקטורת. בתורה נאמר, כי בתערובת של שמן המשחה יש להטיל (שמות ל"ג) "בשמים ראש **מר דרוז** חמש מאות". גם במעשה הקטורת משמש המור כאחד מן הסממנים: "הצרי והצפורן החלבנה והלבונה ... **מור** וקציעה..." (כריתות ו/א).

המור הופק מדם חיה ושמה "מוסק": הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א הל' ג) מפרש: "המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל, שמתבשמין בה בני אדם בכל מקום". שמה של חיה זו הוא "מוסק". הרמב"ן (שמות ל"ג), אשר חולק על הרמב"ם, כותב עם זאת, כי "הסכימו המפרשים" לפירושו של הרמב"ם, והוא מוסיף ומתאר כי החיה הלזו אשר ממנה מפיקים את המור, דומה לצבי. המור בעצמו, מסביר הרמב"ן, הוא דם הצרור בבטנה של החיה, "ובלכתה בין השיחים בימי החום הגדול, מגרדת בנפח ההוא, והדם יוצא צרור ולוקטים אותו מן האחו". מאחר שהמור הוא יקר המציאות, הורתה התורה, "**מר דרוז**" - דרוז מזויפים ומתערובות, שיהא מור אמיתי ולא מזויף. הסבר נוסף ל"מר דרוז" הוא, שיש להשתמש במשקה מור אשר הופק מן החיה בדרור בלבד, בעודה חופשיה לנפשה ולא כלואה.

דברי הרמב"ם הללו גררו בעקבותיהם השגה חריפה של הראב"ד האומר: "אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם, כל שכן דם חיה טמאה". ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת או"ח סימן ל"ט) מבאר את שאלת הראב"ד, על פי הנאמר בגמרתנו "ממשקה ישראל - מן המותר לישראל", ומור זה, לא זו בלבד שנוצר מדם חיה טמאה אשר אסור לישראל באיסור "דם", אלא גם מקורו מחיה טמאה שאסורה בעצמה באכילה [עיי' שם ב"חתם סופר", שמדס בהמה טהורה לא היה מקשה]. לפיכך, הסיק הראב"ד, "המור הוא... ממין עשב או ממין אילן".

מספר יישובים נאמרו בדעת הרמב"ם. הרדב"ז מספר, כי טרח ובירר אצל סוחרים ואצל תגרים ומתאוריהם עולה, כי יתכן שה"מוסק" אינה חיה טמאה, כי אם חיה טהורה. ואילו לגבי איסור הדם

לעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל

נלב"ע י' באדר תשס"א **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר דוד פרידמן** ז"ל

ב"ר אהרן ז"ל

נלב"ע י"ז באדר א' תשע"א

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרון וינברג** ז"ל

ב"ר גרשון ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ג

והר"ר **דוד זאב וולקן** ז"ל

ב"ר דב צבי ז"ל נלב"ע ז' באדר תשס"ו

תנצב"ה

הנוצחו ע"י ידידיו הר"ר **מנחם וינברג** שיח' - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל

ב"ר אהרון ז"ל

נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח

תנצב"ה

הנוצח ע"י בניו **אהרון ושלמה זוהר** שיחיו

שבה, הרמב"ן (שם) כותב, כי ה"מור" אינו דם ממש, כי אם "לחות" המצטברת מרוב דם, ורבינו יונה (הובא ברא"ש ברכות פ"ו סימן ל"ה וב"טור" או"ח סימן רט"ז) מבאר, כי למרות שתחילת היווצרות המור מן הדם, מאחר שלבסוף אינו דם - מותר, שכן, מהות ה"מור" נקבעת לפי מצבו הנוכחי, שאינו דם (ראה בטור שם, מחלוקת הראשונים, ועיין ברדב"ז שהוסיף לדון גם אם הוא דם, שמותר מצד דם שבשלו ודם שملחו).

דף ה/א מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה

מדוע אין מזכירים את מנחת העומר בתפילת המוסף

מנהג בני אשכנז (רמ"א או"ח סימן תפ"ח סעיף ג') לומר בתפילת המוסף, בשבת ובמועדים, את פסוקי הקרבנות הקרבים בו ביום, אולם, ביום השני של חג הפסח, מועד הקרבנות של מנחת העומר, אינם מזכירים בתפילת המוסף "ואת קרבן מנחת העומר". אמנם, ה"ברכי יוסף" (או"ח סימן ת"צ) מצייין, כי "מי שאמר ביום שני של פסח במוסף... ואת קרבן העומר נעשה ונקריב, נראה דאין מחזירין אותו", שהרי סוף סוף לא שיקר, אך יש לברר, מדוע פסוקי מנחת העומר לא נכללו בתפילת המוסף ביום השני של חג הפסח.

חג העומר - יש דבר כזה: שאלה זו מתעצמת נוכח דברי המדרש "תדשא" (מובא באוצר המדרשים, אייזנשטיין, עמ' תע"ד) המונה שבעה מועדות: שבת, חג המצות, **חג העומר**, חג השופרות, חג יום הכפורים, חג הסוכות וחג העצרת", הרי לנו, כי היום השני של הפסח מכונה "חג העומר", על שם שהתייחד בקרבנותיו המיוחדים הלא המה, מנחת העומר והקרבנות הנלווים אליה. למקרא מדרש זה יש לברר, מדוע אין אומרים "הלל שלם" ביום זה [אלא אומרים הלל בדילוג שהוא ממנהג], כפי שיש לנהוג בכל יום המתייחד בקרבנותיו, כמנהגנו בסוכות לומר הלל השלם בכל יום מימי החג, בשל הקרבנות המיוחדים לו והשוניים מן הקרבנות שביום שקדם לו (ערכי' יב).

מנחת העומר, על שום מה: עלינו לבדוק, מסיק בעל ה"עמק ברכה", אם "מנחת העומר" באה בשל עיצומו של יום, או כדי להתיר את ה"חדש", אכילת התבואה של השנה החדשה. כלומר, האם חג הפסח הוא הגורם להקרבנות של מנחת העומר, ואזי יש לומר הלל השלם בשל השוני בין יום חג אחד למשנהו, או שמנחת העומר אינה קריבה מחמת החג, וממילא אין לומר הלל בגינה. ובכן, הוא אומר, כאשר נעייין בגמרתנו נמצא, כי בחקירה זו גופא נחלקו רב וריש לקיש, כלהלן. למדנו במסכת זבחים, כי קרבן שאחת מארבע העבודות שבו נעשתה "שלא לשמה" [כגון, שהקריב קרבן עולה לשם קרבן שלמים], אינו עולה לבעליו לשם חובה ועליו להביא קרבן נוסף, ומכל מקום, הקרבן הלאה שנעבד "שלא לשמה" קרב על גבי המזבח ואינו נפסל לחלוטין, למעט קרבן חטאת וקרבן פסח שאם נעבדו "שלא לשמה", נפסלים ואינם קרבים. סוגיינתו מביאה את דעת רב, כי דינה של מנחת העומר שנקמצה "שלא לשמה", כקרבן פסח וחטאת הפסולים לגמרי, זאת, מאחר שהמנחה שנעבדה "שלא לשמה" אינה יכולה למלא את ייעודה ולהתיר את אכילת ה"חדש". אולם, ריש לקיש חולק וסובר, כי דינה של מנחת העומר כדן רוב הקרבנות, שאם נעבדו "שלא לשמה", כשרים.

למסקנת הגמרא, טעמו של ריש לקיש הוא משום שמנחת העומר בעצמה אינה מתירה את ה"חדש", אלא יום ט"ז ניסן אשר בו מקיימים את מצוות הבאת העומר, הוא המתיר את ה"חדש", זאת, בניגוד לדעתו של רב שהבאת העומר היא המתירה את ה"חדש". נמצא שנחלקו רב וריש לקיש בצדדי החקירה הנזכרת - לדעת רב עיקר העומר אינו משום חובת היום, אלא להתיר את ה"חדש", ולדעת ריש לקיש שהעומר אינו מתיר את ה"חדש", הקרבנות היא חובת היום. [להלכה, אף שנוקטים כשיטת ריש לקיש לגבי מנחת העומר שנקמצה שלא לשמה שהיא כשרה, אולם זה מטעמו של רבא ה/ב, ולכן אין בכך כדי לשלול את עיקר שיטתו של רב שהעומר אינו חובת היום, וכפי שפסק הרמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"י הל' ב].

דף ה/ב מן הבקר להוציא את הטרפה

אדם שמסתפק אם נטל לולב, חייב ליטול פעם נוספת?

בדפים אלו, נקרתה לידינו הזדמנות פז להיווכח, כיצד מתוך משא ומתן בגמרא, הביאו הפוסקים הוכחה להלכה הנוגעת לכל תרי"ג מצוות התורה. במאמר הבא, נתמקד במחלוקת ראשונים מפורסמת בנוגע ל"ספיקא דאורייתא לחומרא", במחלוקת אחרונים עקרונית הבאה בעקבותיה, ובראיה נפלאה מגמרתנו.

ספיקא דאורייתא לחומרא, מן התורה או מדרבנן: ידועה ומפורסמת מחלוקת הראשונים, אם "ספיקא דאורייתא לחומרא" מן התורה או מדרבנן (עייין "שב שמעתתא" בריש הספח). לדעת הרמב"ם, ספק איסור מותר מן התורה ואסור מדרבנן בלבד. אולם, הרשב"א חולק וסובר, כי ספק איסור אסור מן התורה [נידון זה אינו מתייחס לספק שיש בו חיוב אשם תלין].

ספיקא דאורייתא לקולא - גם במצוות: בדעתו של הרמב"ם, הסובר שמן התורה ספק איסור לקולא, נחלקו האחרונים אם זו דעתו גם בספק מצווה, וכגון, אדם שנטל ארבעת המינים שכשרותם מוטלת בספק. יש הסוברים, כי אינו חייב ליטול שנית ארבעת המינים, שהרי, לאחר שהתודענו לדעת הרמב"ם ש"ספק דאורייתא לקולא", הרי שכאשר אדם זה מסתפק אם כבר יצא ידי חובת המצווה, יש להלך לקולא ולקבוע כי אינו חייב בה - "ספק דאורייתא לקולא".

זלמן את נפש האדם, ועל כן נפנה ובא לבקר את ידידו דווקא בשעות אלו, בהן החולים מרגישים בודדים ומנותקים מהוויות העולם.

רבי שלמה זלמן ישב עם ידידו ושוחר עמו בניחותא, ואחר שחש כי היטיב את מצב רוחו, נפרד ממנו בחום, תוך שהוא מאחל לו רפואה שלמה, ויצא את החדר.

במסדרון נתקל ברבי שלמה זלמן עסקן מבני ירושלים, שהקדיש את ימיו להיטיב עם החולים. "יאמר לי מר", פנה אליו רבי שלמה זלמן, "שמא יודע הנך, אולי יש אדם נוסף שמאושפז כאן ואני מכיר?" "כן", ענה העסקן, "בשמחה רבה אלווה את רבנו אל חדרו".

השניים נפנו אל חדרו של החולה השני, והפתעה נעימה קידימה את פניהם. "היום, היום בבוקר הוא שוחרר" אמרה האחות, "הוא אמנם חלש עדיין, אבל הרופאים החליטו כי הוא רשאי להשתחרר ולשוב לביתו".

לימים, פגש העסקן את היהודי שהשתחרר בבוקרו של יום שישי, ואמר לו "יודע אתה, אילו היית משתחרר במוצאי שבת, היית זוכה לביקור של רבי שלמה זלמן?" "אתה טועה ידידי", אמר החולה לבקרו, "רק בגלל שהשתחררתי זכיתי לביקורו של הגאון. תאר לך שהוא היה בא לביתי, דופק על הדלת ושב על עקביו אחר שנקישותיו לא היו נענות ב"ה, שבדיק בבוקרו של אותו יום שרבי שלמה זלמן בא לבקרני נענו הרופאים לבקשתי להשתחרר".

לאחר בירור קצר שעשו השניים, נתגלתה האמת במלא הדרה. ארבעים דקות לפני הדלקת הנרות טרח גאון הדור רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל לבקר יהודי שכבר שוחרר לביתו, כדי לעודדו ולשמחו. **כך** היא דרכה של תורה. פעמים רבות מתחיל אדם במצווה, או שהוא חפץ ללמוד תורה והוא מגלה שמחמת סיבה כלשהי לא יוכל לקיים את רצונו בצורה ובאופן שהתכוון, והוא חושב לעצמו "אני את שלי עשיתי". אולם, גדולי ישראל, שקיזם המצוות נענו מאשייתם, רואים את הדברים באור אחר. "אם התחלתי במצווה אסיימנה".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורת הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. ת"פ: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ה/א ואם גילח על אחד משלשתן יצא **מספיק שלש פעמים**

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל נכח בסעודת אירוסין. החתן נשא דברי תורה שנסובו על דברי הגמרא הללו העוסקים בתגלחת נזיר ושאפשר לגלח על אחד משלשת קרבנותיו, והמסובים הפסיקו את דבריו בשיר, כנהוג, פעם ופעמיים. **כשנשנה** הדבר **בשלישית**, הושיב הגר"י אברמסקי את החתן במקומו באומרו כהמשך לדרשתו: "אם גילח על אחד משלשתן - יצא..." (פניני רבינו יחזקאל ב"כ"א).

דף ז/א סבר הרי מסתייעא מילתא טפי **שולחן המפונקים**

גמרתנו מספרת מאבימי שכן את מסכת מנחות, ולשם כך הוא פנה אל תלמידו, רב חסדא כדי ללמדה ממנו. הגמרא מבארת כי הוא לא קרא לתלמידו אליו, אלא טרח והלך אליו, משום שסבר כי טרחותו תסייע בידו לזכור את לימודו, כנאמר "יגעת ומצאת - תאמינן" (עיי' רש"י).

כיוצא בדבר מצינו בספר "לקט יושר" (ח"ב עמ' צ"ד), בו מספר תלמידו של בעל "תרומת הדשן": "וזכורני שאמר, אותם הבחורים העשירים המפונקים שעשו להם שולחנות, כשיושבין במקומן הופכין השולחן לאיזה צד שירצו ועליו הרבה ספרים, לא טוב הם עושים, אדרבה כשמבקש אחר הספר ובא לו בטורח גדול - זוכר באותו מעשה מה שרוצה ללמוד".

דף ט/ב כאן שמאלית

זכויות ימניות

מספרים, כי רבי שמעון סופר זצ"ל, רבה של

ספיקא דאורייתא לקולא - רק בעבירות: אולם, רבינו יעקב מליסא זצ"ל, בעל ה"חוות דעת" (י"ד סימן ק"י בית הספק), נוקט שאדרבה, דווקא מכח הכלל "ספיקא דאורייתא לקולא", אדם זה לא יצא ידי חובת מצוות ארבעת המינים ואין כל הבדל בינו לבין מי שכלל לא נטל ארבעת המינים. שכן, הטעם לכך ש"ספק דאורייתא לקולא" הוא, שכאשר התורה הורתה על איסור מסויים, כגון איסור "טריפה", היא התייחסה לטריפה ודאית בלבד, ולפיכך, ספק טריפה מותרת. מעתה, כאשר התורה הורתה לקיים מצווה, כוונתה היא לקיום המצווה באופן ודאי, וספק מצווה אינה מצווה כלל. הבה נעיין בגמרתנו, כותבים האחרונים, ונגלה בה הוכחה מוצקה לצד הראשון.

בסוגייתנו מבואר, כי מן הפסוק (ויקרא א/ב) "מן הבקר" למדים, שאין להקריב קרבן מן ה"טריפה". גמרתנו מקשה על כך, כי לכאורה, אין צורך בפסוק, די בקל וחומר פשוט כדי לדעת זאת. שהנה, בהמה בעלת מום אסורה להקרבה בבית המקדש, ואילו ישראל, רשאי לשחוט בהמה בעלת מום ולאוכלה. מעתה, אם ישראל, אשר רשאי לאכול בהמה בעלת מום, אינו רשאי לאכול "טריפה", קל וחומר שהמזבח אשר אין מקריבים עליו בהמה בעלת מום, אינו ראוי שיקריבו עליו בהמת "טריפה". לפנינו, איפוא, שני מקורות אפשריים לכך שאין להקריב "טריפה", הפסוק "מן הבקר" ו"קל וחומר". מן העובדה שהגמרא משווה ביניהם ותמהה מדוע יש צורך בפסוק, אנו למדים כי אין כל הבדל מהותי ביניהם, והתוצאה שתתקבל משניהם זהה, בעוד שלדעת ה"חוות דעת" התוצאה שתתקבל מ"קל וחומר" פחותה בחומרתה מן התוצאה שתתקבל על ידי לימוד מן הפסוק, כלהלן.

כאשר נבקש לבדוק לפי ה"חוות דעת", אם מותר להקריב ספק "טריפה", נסיק כי הדבר אסור, שהרי המקריב מבקש לקיים מצוות הקרבת קרבן, ולפי ה"חוות דעת" ספק מצווה אינה מצווה, וממילא המקריב ספק טריפה לא קיים כל מצווה. ברם, אם איסור הקרבת "טריפה" נלמד בקל וחומר, יעמוד בפנינו הכלל "דיו לבא מן הדין להיות כנידון", הקובע כי אין דבר הנלמד בקל וחומר חמור מן המקור שממנו נלמד, ולאורו נאלץ להודות, כי רק טריפה ודאי אין להקריב על המזבח, מאחר שמקור האיסור הוא בישראל שאינו אסור באכילת ספק טריפה, שהרי ספק דאורייתא לקולא. נוצר, איפוא, צורך חיוני בפסוק מיוחד אשר ילמדנו על מניעת הקרבת קרבן "טריפה" כדי לשלול הקרבת ספק טריפה, ואם בכל זאת גמרתנו השוותה בין המקורות, מוכח, כי הכלל "ספיקא דאורייתא לקולא" חל גם על המצוות, שניתן לקיימם גם בדבר שקיים עליו ספק, ולפיכך, הן אם נלמד שאין להקריב "טריפה" מן הפסוק, והן אם נלמד זאת מקל וחומר, לעולם, לדעת הרמב"ם, מן התורה ניתן להקריב ספק "טריפה" (עיין "חוות דעת" סימן ק"י, שו"ת "בית אפרים" אה"ע ז' סימן ב' ושו"ת "יהודה יעלה" ח"ב סימן רס"ז).

דף ו'א שכן מומן ניכר

מדוע אתרוג מורכב פסול

בערב חג הסוכות מלינו אתרוגים עוברים מיד ליד מיד ליד, בעת שרבות אלפי ישראל תרים אחר אתרוג מהודר לקיום מצוות ארבעת המינים. כאשר אנו מבקשים "אתרוג מהודר", כוונתנו ל"פרי עץ הדר" שלם, ללא חסרון, נקי מכתמים וכמובן, אתרוג שאינו מורכב, שכן, אתרוג מורכב פסול לדעת רוב הפוסקים.

אתרוג מורכב נוצר על ידי הכלאת אתרוג ולימון, אם על ידי הרכבת ענף עץ אתרוג בעץ לימון ואו על ידי הרכבת ענף עץ לימון בעץ אתרוג. לא מטעם אחד התאחדו הפוסקים לפסול את האתרוג המורכב. יש שטענו, כי פרי זה אינו מכונה אתרוג כלל, כי אם לימון בלבד. היו שהוסיפו, כי אף אם אינו נחשב לימון בלבד, הרי לפנינו אתרוג ולימון בערבוביה, והתורה אמרה "אתרוג" ולא מקצת אתרוג. חלק מן הפוסקים התייחסו לכך, שאם האתרוג המורכב הוא בשיעור "כביצה" - השיעור המינימאלי לאתרוג כשר - הרי שאין לפנינו "אתרוג" בשיעור הנדרש, שכן, הלימון נוטל גם הוא משיעור זה.

אתרוג מורכב, כמוהו כאתרוג חסר: אחד הטעמים הנוספים לפסילת אתרוג מורכב, ואשר בו נתמקד במאמרנו זה הוא, כי אתרוג מורכב כמוהו כאתרוג "חסר". כלומר, כשם שאתרוג שנגרע, פסול, משום שעל האתרוג להיות שלם, שנאמר "ולקחתם" ודרשו תז"ל "ולקח-תם", היינו: שתהא לקיחה תמה (רש"י סוכה ל"ב, תוס' שם לד"ב), כך גם אתרוג זה הרי הוא "חסר", משום שחלק הלימון שבפרי המורכב אינו אתרוג, ולפיכך, כאשר נתבונן בפרי המורכב נמצא, כי האתרוג שבו אינו שלם כי אם "חסר".

הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל, נטל נימוק זה לידי והפכו לכל צדדיו, עד שהוציא מתחת ידיו את ההגדרה הבאה.

לכאורה, שאל הגאון, בעל "בית האוצר" (סוף ח"א מערכת א' כלל ר"ט), הנאמר בסוגייתנו סותר את האמור, כי אתרוג מורכב הרי הוא אתרוג "חסר". שהנה, בגמרתנו אנו למדים, כי "מום ניכר" הוא הפוסל את הקרבן. כלומר: בעל חיים שמומו אינו ניכר אינו נחשב בעל מום, אלא "תמים", שלם לכל דבר ועניין, והוא ראוי להקרבה על גבי המזבח. רק מום שבגלוי פוסל. מעתה יש להבין, מה הבדל יש בין אתרוג לקרבן? הרי דין שניהם להיות "תמימים", ואם כן, לאחר שנוכחנו לדעת שמום שאינו ניכר אינו פוסל קרבן, מדוע אתרוג מורכב נחשב "חסר", הרי חסרונו אינו מורגש? לפנינו אתרוג יפהפה ומושלם, והדין נותן שהוא לא ייחשב כאתרוג "חסר"!

קראקא, היה ציר היהודים בפרלמנט, ומקומו היה בצדו השמאלי של האולם.
פעם נשאל על ידי ציר נכרי, מדוע בחר בצד שמאל.
ענהו רבי שמעון בשנינות, על סמך משחק מילים לפיו רייטי [RIGHT] הינו הן ימין והן זכויות:
אנו היהודים אין לנו רייטי כלל...

דף י"א הו"א איתיה אין נתקנו לא כתב רחמנא על מקום

עוד הבדל קטן בין עני לעשיר

כמבואר כאן, כתבה התורה במצורע עשיר "על דם האשם" לומר, כי נתינת השמן יכולה להיות על הדם ממש, ובמצורע עני "על מקום דם האשם" לומר, כי נתינת השמן יכולה להיות גם אחר שנתקנה הדם.
ומדוע שדרה זאת התורה כך ש"על מקום דם האשם" יאמר במצורע עני דוקא ו"על דם האשם" בעשיר ולא ההיפך?

אחד מחכמי וילנא, רבי יעקב באריט זצ"ל, ביאר יפה את הדברים: בגמרא מבואר (לקמן טו/ב), שהמצורע רשאי להביא את אשמו ביום מסויים, ואת לוג השמן לאחר זמן. אצל העשיר אין צורך לכך, ביכולתו להביא הכל באותה עת ואינו נזקק להביא את הלוג לאחר זמן, ולפיכך, אצלו נתינת השמן נעשית על הדם הטר... ואילו העני, המקבץ פרוטה לפרוטה, מביא את אשמו, ולאחר זמן - כשיחסוך עוד - את לוגו, אין נתינת השמן אלא "על מקום דם האשם", שכן הדם גופו כבר נתקנה מזמן... (שו"ת "חשק שלמה" עמ' ל').

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג דוד אורלנצ'יק שליט"א
מגידי שיעור - חולון
לרגל הולדת הבן

הרה"ג יצחק בצרי שליט"א
ביהכ"נ מנחת יהודה - ירושלים
לרגל נישואי הבן

הרה"ג דוד גולדברג שליט"א
ביהכ"נ לכו נרננה, אריאל - רעננה,
ביהמ"ד ביאלא - בני ברק
לרגל נישואי הבת

הרה"ג אריאל גרף שליט"א
ביהכ"נ תפארת ישראל - בני ברק
לרגל הולדת הבן

הרה"ג מאיר לוי שליט"א
ביהכ"נ בית אל - קרית שמואל חיפה
לרגל נישואי הבן

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א
ביהכ"נ סוכוטשוב - בני ברק
לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

מרת **הענה פרידלנד** ע"ה

ב"ר אברהם יהודה ז"ל

נלב"ע י' באדר תשנ"ח

תנצב"ה

דבר הידוע למומחים, נחשב כגלוי וידוע: תחילה הוא מתרץ, כי אתרוג "מורכב" אינו נחשב מום נסתר, שהרי סימנים מיוחדים נתנו הפוסקים לזהותו והמומחים העוסקים בנושא מבדילים בנקל בין אתרוג מורכב לאתרוג כשר, הרי שהכל יודעים מיהו אתרוג "מורכב", וממילא חסרונו הוא מום ידוע. אולם, לאחר מכן, הוא מבאר כי אין כל בסיס לשאלתו, שכן, היא מבוססת על ההנחה, שמום שבגלוי, הוא מום הנראה לעין ומום שבסתר הוא זה שאינו נגלה למסתכל על החפץ, אך לאחר מכן, המהר"י ענגיל זצ"ל תוחם מחדש את גבולותיו של המושג "מום שבגלוי", וקושייתו מתבהרת מאליה.

ההבדל בין "מום" ל"חסר": יש להבדיל, הוא אומר, בין "מום" לבין "חסר". ה"מום" המוזכר בגמרתנו הוא אבר שבור, קרוע או לקוי - עליו נאמר הכלל כי אם המום ניכר, הבהמה פסולה להקרבה, ואם אינו ניכר, אינה פסולה. לא כן הדבר לגבי "חסר", היינו, העדר אבר ולא ליקוי בלבד. במקרה זה, אף אם הבהמה חסרה את אחד מאיבריה הפנימיים והחסרון אינו ניכר לעין, הרי היא בעלת מום, שהרי מום בה. מעתה, מאחר שהאתרוג המורכב הוא "חסר", אף אם לא יראה הדבר ניכר לעין כל שהיא, פסול הוא האתרוג.

[מהראוי לציין שאף שהטעם של אתרוג "חסר" שייך רק ביום הראשון, אתרוג מורכב פסול בשאר הימים מחמת שאר הטעמים, שחלקם הוזכרו בגוף המאמר. עיי' ספר ארבעת המינים מהרה"ג ר"א ויספיש עמ' נ"ה].

סימנים לזיהוי אתרוג מורכב: לטובת הקוראים, נציין בקצרה את הסימנים לזיהוי אתרוג מורכב: אתרוג מורכב הוא חלק, ואין בו בליטות. העוקץ שבו האתרוג תלוי באילן, בולט ואינו שוקע. ותוכו רחב. מוהלו רב וקליפתו דקה. יש שהוסיפו כי גרעיניו של האתרוג המורכב מונח לרוחב הפרי ואינו זקוף לארכו, אולם, סימן זה אינו מוסכם על הכל (עיי' "ביכורי יעקב" סימן תרמ"ח ס"ק נ"ג וב"משנה ברורה" שם ס"ק ס"ה).

מן הראוי לציין, שיש מן הפוסקים שהורו כי סימנים אלו לא נועדו כי אם לפסול אתרוג המובא בפנינו והמוחזק ככשר ואנו מזהים בו סימנים חשודים אלו, אך להיפך, אתרוג שאין חזקה על כשרותו, אי אפשר להכשיר על סמך העדר הסימנים המחשידים (שו"ת "חתם סופר" סימן כ"ז וב"משנה ברורה" שם, עיי' שם בכל דבריו).

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת מנחות דף ג' שבת קדש ו' באדר ב'

עבודות המנחה

היום ומחר נלמד על עבודות המנחה. במסכת זבחים למדנו שיש ארבע עבודות בקרבן מן הבהמה.

- א. שחיטה - שחיטת הקרבן.
 - ב. קבלה - קבלת דם הקרבן בכלי.
 - ג. הולכה - הולכת הדם אל המזבח.
 - ד. זריקה - זריקת הדם על המזבח.
- גם במנחות ישנן ארבע עבודות:

א. קמיצה - הכהן מכניס את כף ידו לתוך המנחה, ולוקח ממנה קמין. עבודת הקמיצה מקבילה (פנגד) לעבודת השחיטה בקרבן בהמה.

ב. מתן כלי - הכהן מניח בכלי את קמין המנחה שביכף ידו. עבודה זו מקבילה לעבודת קבלת דם קרבן בהמה.

למנוי לגליון לילדים

חייג: 1700-500-151

חודש היכרות חיים

אחד שהוא שניים

עכשיו ממאורות!

מסכת מנחות ללימוד הדף היומי עם הלכה למעשה

"מאורות ההלכה" - הלכות מזוזה כפי שהורו גדולי ומאורי הדור שליט"א לקבוע לימוד הלכה אשר ילמדו בכל יום בסוף השיעור, לכל הפחות שתי הלכות.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות או במוקדי המכירה:

בית מאורות: בני ברק - וגמן 1 (מול חתם סופר 5) 1-700-500-151, (א-ה' 8:30-19:00) רכסים- הזית 7, 04-9040949

מוקדי מכירה נוספים - בתאום מראש:

מרכז: פתח תקווה: הרב אונטרמן 3, 03-9341170, 050-8754191 (משפ' אורלינסקי) **אלעד:** בן עוזיאל 28, 03-9073145, 057-3140544 (משפ' שטריכר) **נתניה:** שד' בנימין 51, 09-8820971, 052-7165776 (משפ' ויינברג) **ירושלים והסביבה:** שכונת בית ישראל 76470723, 052 (משפ' וייס), בית שערים 2 א', 02-6512794, 052-7647723 (משפ' וייס) **מודיעין עילית** (ברכפלד) 'הודה הנשיא 22, 08-9744313, 057-3184000 (משפ' גלינסקי) **ביתר:** צדקא 9/4, 02-5807511, 050-4122489 (משפ' נפחא) **בית שמש:** בן עזאי 20, 02-9921948, 052-7117508 (משפ' מחמלי) **כפון:** חניה 83, 077-7130140, **כרמיאל:** לוטוס 17, 077-3009013 (משפ' פורטנו) (משפ' ליבוזיץ) **דרום:** אשדוד: עקיבא בן מהלאל 15 (פ" בן זכאי), 08-8677726, (משפ' אדלר) **אופקים:** בן איש חי 13, 08-9922932, (משפ' שוורץ)

